

การออกแบบเครื่องประดับจากลวดลายตกแต่งสถาปัตยกรรม เรือนขนมปังขิงล้านนา

Design of Jewelry from The Architecture Pattern of Lanna Gingerbread house

Received : August 30, 2022

Revised : October 3, 2022

Accepted : March 20, 2023

ธนกฤต ใจสุตา¹

Thanakit Jaisuda¹

ยงยุทธ์ ผันแปรจิตร²

Yongyuth Phanpraejit²

พรพิมล พจนานิรมล

Pornpimol Podjanapimol³

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาการออกแบบทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อีเมล : jaisuda.thanakit@gmail.com

¹Asst. Prof. in Visual Design program, Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University Email : jaisuda.thanakit@gmail.com

²อาจารย์ประจำสาขาวิชาการออกแบบทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อีเมล : sorn@hotmail.com

²Lecturer in Visual Design program, Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University Email : sorn@hotmail.com

³อาจารย์ประจำสาขาวิชาการออกแบบทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อีเมล : poo01@hotmail.com

³Lecturer in Visual Design program, Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University Email : poo01@hotmail.com

บทความวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยสร้างสรรค์ เรื่อง Glory of Memories: การออกแบบเครื่องประดับชุบทองด้วยเทคนิค PVD coating
แรงบันดาลใจจากลวดลายทางสถาปัตยกรรม

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลวดลายตกแต่งสถาปัตยกรรมเรือนขนมปังขิงบูรณาการสู่การออกแบบเครื่องประดับที่สะท้อนเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมเรือนขนมปังขิง จังหวัดแพร่ และเพื่อประเมินผลความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อต้นแบบเครื่องประดับ ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลลวดลายประดับสถาปัตยกรรมคุ้มวงศ์บุรีเพื่อศึกษาวิเคราะห์เอกลักษณ์ของลวดลายใน 3 ประเด็น คือ 1.ลักษณะและโครงสร้างของลาย 2.การจัดองค์ประกอบของลวดลาย และ 3.อิทธิพลและความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่ปรากฏในลวดลาย นำข้อมูลที่ได้ข้างต้นไปบูรณาการสู่การออกแบบเครื่องประดับเพื่อผลิตเป็นชิ้นงานต้นแบบและประเมินผลความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อต้นแบบเครื่องประดับดังกล่าว ผลจากการวิจัยแสดงให้เห็นแนวทางในการออกแบบเครื่องประดับ นำเสนอกระบวนการในการออกแบบและพัฒนาเครื่องประดับโดยใช้เอกลักษณ์ของลวดลายทางสถาปัตยกรรมเป็นฐานในการประยุกต์ใช้เพื่อการออกแบบ เกิดผลิตภัณฑ์เครื่องประดับจำนวน 1 ชุด ภายใต้ชื่อผลงาน Glory of Memories โดยผลการประเมินความพึงพอใจต่อผลงานเครื่องประดับดังกล่าวในภาพรวมอยู่ในระดับ พึงพอใจมากที่สุด ซึ่งได้ยืนยันอย่างชัดเจนว่าเอกลักษณ์ลวดลายประดับสถาปัตยกรรมสามารถนำมาออกแบบเป็นเครื่องประดับที่มีเอกลักษณ์ได้ งานวิจัยนี้นำไปสู่แนวทางการพัฒนาการออกแบบที่สอดคล้องกับกระแสการออกแบบร่วมสมัย ซึ่งมีการกล่าวถึงการสร้างเอกลักษณ์ การสร้างเรื่องราว การค้นหาตัวตน และการนำทุนทางวัฒนธรรมมาเป็นจุดขาย

คำสำคัญ : การออกแบบ, เครื่องประดับ, ลวดลายสถาปัตยกรรม, เรือนขนมปังขิง, ล้านนา

Abstract

This research had the objective to study integrated architectural pattern of Gingerbread House to design of jewelry that reflected architectural uniqueness of the gingerbread house, Phrae province and to assess the consumer's satisfaction with the jewelry prototype. The data of Kum Wong Buri architectural pattern were collected to study and analyze the uniqueness of the pattern in 3 points as follows. 1) Characteristics and structure of the pattern 2) Arrangement of components of the pattern and 3) the influence and symbolic meaning appeared in the pattern. The data above were used in designing jewelry to produce into prototype and then assessing the satisfaction of consumers toward such jewelry prototype. The results of the research show a guideline for jewelry design. It presents the process of designing and developing jewelry using unique architectural motifs as inspiration for design. Research on creating 1 set of jewelry under the name Glory of Memories, such jewelry is the result of the overall satisfaction assessment at the highest level of satisfaction. It is a clear confirmation that unique architectural motifs can be used to design unique jewelry. This research leads to a design development approach related to contemporary design trends. Which talks about creating a unique story making identity search and bringing cultural capital as a selling point.

Keywords : Design, Jewelry, Architectural pattern, Gingerbread House, Lanna

บทนำ

ศิลปะในศตวรรษที่ 21 มีทิศทางที่เปลี่ยนแปลงไป มีการใช้วัสดุที่หลากหลาย การนำเสนอแนวคิดมุมมองของนักออกแบบและศิลปินมากขึ้น ศาสตร์ต่าง ๆ ถูกนำมาใช้ผสมผสานในงานศิลปะเพื่อแสดงออกซึ่งเอกลักษณ์ของผลงาน ศิลปะและวัฒนธรรมถูกนำมาใช้ในการพัฒนางานศิลปะในศตวรรษที่ 21 เป็นอย่างมาก ทั้งเพื่อตอบสนองทางสุนทรีย์ และตอบสนองทางสังคม จากกระแสความต้องการและมุมมองของโลกที่เปลี่ยนไปทำให้การออกแบบเครื่องประดับเริ่มมีการนำเอาอัตลักษณ์ เอกลักษณ์ วัฒนธรรมและภูมิปัญญามาเป็นแนวทางการออกแบบมากขึ้น วรณรัตน์ อินทร์อำ (2536) กล่าวว่า ศิลปะเครื่องประดับในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20 มาจนถึงช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 21 นี้เกิดรูปแบบที่มีความงาม เชิงศิลปะมาก ทั้งเครื่องประดับเทียมและเครื่องประดับแท้ นักออกแบบเครื่องประดับเน้นความคิดสร้างสรรค์มากขึ้น มีรูปแบบการออกแบบและการผลิตที่หลากหลาย มีการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีสูงมาก ทำให้การผลิตเป็นง่ายขึ้น สวยงามและ มีความละเอียดมากขึ้นจึงทำให้การออกแบบเป็นปัจจัยสำคัญต่อการนำเสนอผลงานมากที่สุด

Git Information Center (2020) กล่าวถึงแนวคิดในการออกแบบเครื่องประดับของไทยในปัจจุบันว่า เริ่มมีการสร้างเอกลักษณ์ของตนโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นพื้นฐาน รูปแบบของเครื่องประดับจึงสะท้อนความเป็นไทย หรือเอกลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรม นำไปสู่การเล่าเรื่องผ่านชิ้นงานไปพร้อม ๆ กับมูลค่าของวัตถุดิบ กระแสการเล่าเรื่องราวของเครื่องประดับแต่ละชิ้น การค้นหาประวัติความเป็นมาการเชื่อมโยงกับธรรมชาติและสัตว์ วัฒนธรรม ประเพณี ในประเด็นเหล่านี้เป็นคลื่นกระแสหลักที่ก้าวเข้ามาพร้อม ๆ กับลักษณะการบริโภคสินค้าและบริการที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีความโดดเด่นแตกต่างจากสินค้าและบริการทั่วไปของกลุ่ม Millennial ซึ่งเป็นผู้บริโภคกลุ่มที่มีความต้องการในการบริโภคสูง นิยาม “ของมันต้องมี” ซึ่งเกิดขึ้นตามพฤติกรรมของคนกลุ่มนี้ยังทำให้การสร้างเอกลักษณ์ของชิ้นงานไม่อาจมองข้ามได้ ไม่ว่าจะเป็นแบรนด์ระดับโลกหรือท้องถิ่นก็ตาม นักออกแบบผู้ถ่ายทอดความรู้สึกด้วยแนวคิดต่าง ๆ ทางศิลปะผ่านผลงานแต่ละชิ้นงานจึงมีความสำคัญ ด้วยแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานให้ดึงดูดใจผู้บริโภค

ภาพ 1

เครื่องประดับที่ได้รับแรงบันดาลใจจากสถาปัตยกรรม

หมายเหตุ. (ภาพบน) จาก แหวนแบรนด์ Sybarite Jewellery และ(ภาพล่าง) แหวนและสร้อยข้อมือแบรนด์ nOir Architectural rings, how to wear cities on your finger!, โดย Ligthart, E, 2015, <https://www.bizzita.com/blog/trends/architectural-rings-how-to-wear-cities-on-your-finger>

การออกแบบเครื่องประดับโดยใช้เอกลักษณ์ของงานสถาปัตยกรรมมาเป็นแรงบันดาลใจ มีปรากฏให้พองเห็นอยู่บ่อยครั้งในงานออกแบบเครื่องประดับของแบรนด์ต่างประเทศ ซึ่งนอกจากจะสวยงามตามบรรทัดฐานในเชิงศิลปะแล้ว ยังแฝงถึงคุณค่าที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของสถานที่ อันมีผลต่อการรับรู้ของผู้บริโภคอย่างมาก ตัวอย่างเช่นในงานออกแบบของ Sybarite Jewellery แบรนด์เครื่องประดับสัญชาติอังกฤษ ที่ได้มีการนำเอาหลังคาวิหาร ลวดลายประดับ และกลุ่มอาคารมาสร้างสรรค์เป็นแหวนสำหรับสวมใส่ หรือแม้แต่แบรนด์ nOir ที่ได้นำเอาสถาปัตยกรรมทั้งหลังจำลองให้อยู่ในรูปแบบของเครื่องประดับแหวน และสร้อยข้อมือ ซึ่งถือว่าค่อนข้างพิเศษและมีเอกลักษณ์อย่างมาก (ภาพ 1) จากตัวอย่างของงานออกแบบจะเห็นได้ว่านักออกแบบมีทางเลือกในการนำเอาสถาปัตยกรรมมาเป็นแรงบันดาลใจใน 2 รูปแบบ คือ 1.นำเอามาเฉพาะสิ่งที่โดดเด่น เช่น บางส่วนของตัวสถาปัตยกรรม หรือลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ที่ปรากฏ และ 2.นำเอามาทั้งหมด เหมือนยกแบบจำลองทางสถาปัตยกรรมมาไว้บนร่างกาย ก็สุดแล้วแต่จะเห็นไปในทิศทางใด หรือเหมาะกับผู้บริโภคกลุ่มใดนั่นเอง

จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่ต้องการศึกษาเอกลักษณ์ ลวดลายทางสถาปัตยกรรมในประเทศมาเป็นแนวทาง ในการออกแบบ เครื่องประดับเพื่อถ่ายทอดความงามของศิลปะวัฒนธรรมและสร้าง มูลค่าให้แก่เครื่องประดับ ให้มีความเป็นเอกลักษณ์ โดยผู้วิจัยได้เลือก ศึกษาสถาปัตยกรรมเรือนขนมปังขิงของล้านนา คุ่มวงศ์บุรี เนื่องจาก เป็นรูปแบบของงานสถาปัตยกรรมที่มีความสวยงามและโดดเด่น แสดงถึงความรู้เรื่องทางการค้า เศรษฐกิจ สังคม และอิทธิพล ของอารยธรรมตะวันตกที่เข้ามาสู่ดินแดนของไทยในอดีต ศรีณย์ ศรีวัชพงศ์ (2017) กล่าวว่า คุ่มวงศ์บุรี เป็นสถาปัตยกรรมอิทธิพล ตะวันตกแบบขนมปังขิง สร้างจากไม้สักทองหลังแรกในจังหวัดแพร่ และพื้นที่ล้านนาตะวันออก มีความโดดเด่นทางรูปแบบสถาปัตยกรรม ซึ่งผสมผสานระหว่างอิทธิพลตะวันตกและอิทธิพลจีนในบริบทล้านนา จึงเกิดรูปแบบสถาปัตยกรรมเครื่องไม้แบบตะวันตกประดับลวดลายฉลุ พฤษภชาติแบบล้านนาที่แฝงด้วยสัญลักษณ์จีนตามองค์ประกอบต่าง ๆ ของเรือน (ภาพ 2)

ดังนั้นการวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาลวดลายประดับสถาปัตยกรรมขนมปัง ขิงล้านนาเพื่อบูรณาการสู่งานออกแบบเครื่องประดับ พร้อมทั้งประเมิน ผลความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อต้นแบบเครื่องประดับ งานวิจัย การออกแบบเครื่องประดับนี้เป็นงานวิจัยการพัฒนาการออกแบบ เครื่องประดับเชิงพาณิชย์ เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์สะท้อน เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมของไทย ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรม และการออกแบบโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นแนวทาง

ภาพ 2

คุ่มวงศ์บุรี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลผลิตตกแต่งสถาปัตยกรรมเรือนขนมปังขิงบูรณาการสู่การออกแบบเครื่องประดับที่สะท้อนเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม
2. เพื่อประเมินผลความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อต้นแบบเครื่องประดับ

วิธีดำเนินการวิจัย

การออกแบบเครื่องประดับจากลวดลายตกแต่งสถาปัตยกรรมเรือนขนมปังขิง เป็นการวิจัยเพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ มีวิธีการดำเนินงานวิจัยดังนี้

ขอบเขตที่ 1 ระยะเวลาศึกษาเอกลักษณ์ลวดลายทางสถาปัตยกรรมเรือนขนมปังขิง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาคัมภีร์ ซึ่ง เป็นเรือนขนมปังขิงที่มีชื่อเสียงของจังหวัดแพร่ เป็นกรณีศึกษา ทำการศึกษาวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างลวดลายประดับตกแต่งคัมภีร์ จังหวัดแพร่ จำนวน 6 ตัวอย่าง ประกอบไปด้วย 1.ลวดลายประดับจั่ว 2.ลวดลายประดับช่องหน้าต่าง 3.ลวดลายประดับแผงกันแดด 4.ลวดลายประดับราวระเบียง 5.ลวดลายประดับชายคา และ 6. ลวดลายประดับเพดาน

ทำการวิเคราะห์เอกลักษณ์ของลวดลายในประเด็น 1.ลักษณะและโครงสร้างของลาย 2.การจัดองค์ประกอบของลวดลาย และ 3.อิทธิพลและความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่ปรากฏในลวดลาย

ขอบเขตที่ 2 ระยะเวลาการบูรณาการสู่ออกแบบเครื่องประดับ

ผู้วิจัยได้กำหนดแนวคิดในการออกแบบเครื่องประดับ โดยใช้ข้อมูลผลการวิเคราะห์เอกลักษณ์ลวดลายจากขอบเขตที่ 1 มาบูรณาการร่วมกับเทรนด์การออกแบบเครื่องประดับ และการกำหนดกลุ่มผู้บริโภคออกแบบเครื่องประดับ โดยใช้ทฤษฎีการทับซ้อนในงานศิลปะเป็นแนวทางในการออกแบบ นำไปสู่การผลิตชิ้นงาน

ขอบเขตที่ 3 ระยะเวลาประเมินความพึงพอใจต้นแบบเครื่องประดับ

ผลงานเครื่องประดับที่ได้จะนำไปประเมินความพึงพอใจและการรับรู้ของผู้บริโภคที่มีต่อชิ้นงานต้นแบบ โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้บริโภคเครื่องประดับเพศหญิง ที่ชื่นชอบเครื่องประดับ High end โดยการสุ่มแบบโควต้า จำนวน 100 คน ทำการเก็บข้อมูลในพื้นที่ย่านสยามสแควร์และชิดลม

1. ข้อมูลลักษณะทางสถาปัตยกรรม

คุ้มวงศ์บุรี เป็นสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นของจังหวัดแพร่ ที่ได้รับรางวัลอาคารอนุรักษ์ดีเด่นจากสมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์ พ.ศ. 2536 สร้างด้วยไม้สักทองทั้งหลัง เป็นบ้านขนาดใหญ่ มี 2 ชั้น ตัวบ้านประกอบด้วยส่วนที่เป็นมุข ซึ่งอยู่ตรงกึ่งกลางตัวบ้าน ส่วนตรงกลางยื่นออกมาทางหน้าของตัวบ้าน ถัดจากหน้ามุข เป็นห้องโถงกลางประกอบด้วยระเบียงทางด้านหน้า ห้องทางปีกทั้งสองด้านของตัวบ้านใช้เป็นเรือนนอน โดยห้องทางปีกขวาเชื่อมกับหน้ามุขด้วยระเบียงทางด้านหน้าห้อง ถัดจากหน้าห้องทั้งสามเป็นส่วนของ เติ้น ซึ่งเป็นพื้นที่โล่งต่อออกมาภายในชายคาเดียวกันและลดระดับพื้นบ้านลงในส่วนที่เรียกว่า ข่ม ซึ่งเชื่อมต่อกับคานเป็นพื้นที่ลาดต่ำลงมาอีกระดับหนึ่ง ลักษณะเป็นพื้นที่เว้นช่องว่างระหว่างไม้ ไม้มีหลังคา โดยชานเป็นส่วนเชื่อมต่อไปยังส่วนหลังของตัวบ้าน ซึ่งใช้เป็นห้องครัว ห้องน้ำ ห้องนอนของแม่บ้านและห้องเก็บของ ส่วนรับประทานอาหารใช้พื้นที่ในส่วนของเติ้นที่อยู่ระหว่างตัวบ้านและชานบ้าน

2. การวิเคราะห์ลวดลายประดับสถาปัตยกรรม

2.1 ลักษณะและโครงสร้างของลาย ลักษณะของลวดลายเป็นลายฉลุ ที่ปรากฏเป็นลวดลายเครือเถา พันธุ์พฤกษา ที่มีพื้นฐานลายมาจากพืชหรือเถาวัลย์ในธรรมชาติ โครงสร้างของลาย ประกอบไปด้วยตัวออกลาย ลายก้าน ลายดอก และลายใบ และอาจมีลวดลายอื่น ๆ ประกอบเข้าเพิ่มเติม (ภาพ 3) ลวดลายสร้างจากเส้นโค้ง แยกออกจากศูนย์กลาง หรือพุ่งออกจากมุมใดมุมหนึ่ง ซึ่งลวดลายมักถูกบรรจุลงในกรอบหรือช่อง ที่มีรูปทรงต่าง ๆ เช่น กรอบโค้ง ช่องแสงของราวระเบียง เป็นต้น

ภาพ 3

โครงสร้างของลวดลายประดับคุ่มวงศ์บุรี

ตัวออกลาย (ก)

ลายก้าน (ข)

ลายดอก (ค)

ลายใบ (ง)

ภาพ 4

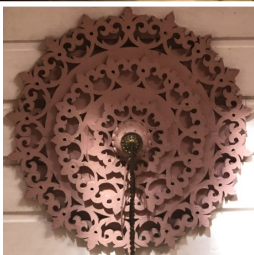
การวางลวดลายประดับค้ำวงค์บุรี

ลายแบบแนวตั้ง (ก)

ลายแบบแนวนอน (ข)

ลายแบบรัศมี (ค)

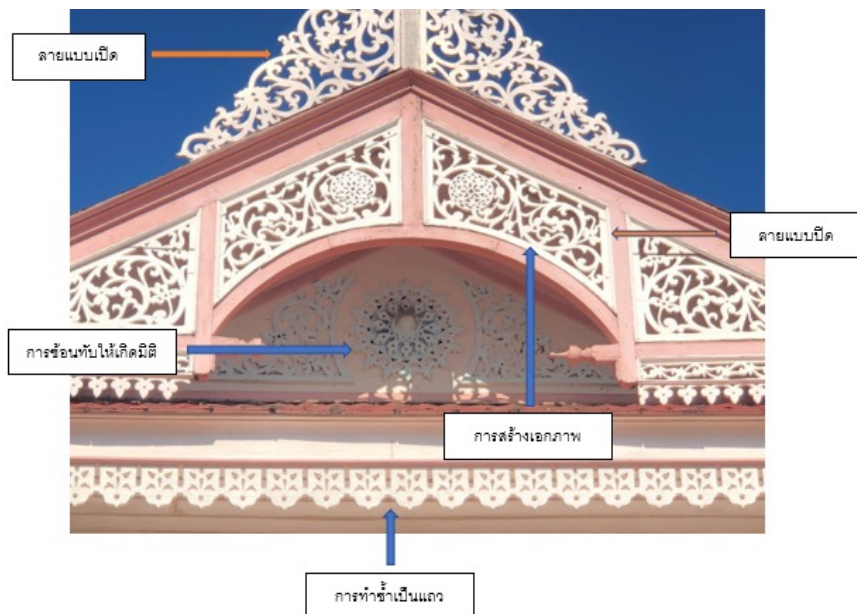
การวางลายมี 3 รูปแบบ คือ 1. ลายแบบแนวตั้ง พบการวางลายแนวตั้งในลวดลายประดับราวบันได และชายคา 2. ลายแบบแนวนอน พบในช่องเหนือประตู ช่องแสง และจั่ว และ 3. ลายแบบรัศมี พบในดาวเพดาน (ภาพ 4)

2.2 การจัดองค์ประกอบของลวดลาย ลวดลายที่พบโดยมากพบลวดลายอยู่ในกรอบของรูปร่างปิดหรือลายแบบปิด โดยบรรจุลายในช่องรูปทรงเรขาคณิต และพบเห็นการออกแบบลวดลายในรูปร่างเปิดหรือลายแบบเปิดจำนวนน้อย

ลักษณะการจัดองค์ประกอบของลวดลาย ใช้หลักการสมมาตร ในการวางตำแหน่งของลวดลายตกแต่งในสถาปัตยกรรม ส่วนการจัดองค์ประกอบของลายมีทั้งสมมาตร และ อสมมาตร การวางรูปแบบลวดลาย แบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ 1. การทำซ้ำเป็นแนว 2. การซ้อนทับให้เกิดมิติ และ 3. การสร้างเอกภาพ ซึ่งในงานสถาปัตยกรรม ส่วนหน้าจั่วถือเป็นสิ่งที่โดดเด่นที่สุด และพบรูปแบบของการจัดวางองค์ประกอบของลายในทุกแนวทางดังที่ได้กล่าวอย่างชัดเจน (ภาพ 5)

ภาพ 5

การจัดองค์ประกอบของลวดลายบริเวณหน้าจั่วของคุ้ม

2.3 อิทธิพลและความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่ปรากฏในลวดลาย
ลวดลายตกแต่งในคุ่มวงศ์บุรีสร้างจากไม้สัก เป็นลวดลายที่สะท้อนอิทธิพลของต่างชาติที่ส่งผลกระทบต่อสภาพสังคมในเวลานั้น อันประกอบด้วยอิทธิพลของชาติตะวันตก อิทธิพลของจีน และอิทธิพลของล้านนา โดยพื้นฐานของลวดลายเป็นลายเครือเถาหรือ ลายพันธุ์พฤกษา ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากล้านนาและจีน โดยเฉพาะลายพุดตาน และลายดอกที่หน้าจั่วใช้กรรมวิธีการซ้อนไม้หลายชั้น เพื่อให้เกิดมิติและโดดเด่น สันนิษฐานว่า น่าจะเลียนแบบมาจากดอกโบตั๋นของจีน ซึ่งเป็นเชิงสัญลักษณ์ หมายถึง มั่นคง ร่ำรวย มีศักดิ์ศรี ส่วนเสาสรในฝัเสื้อ ที่ติดปลายยอดจั่วน่าจะได้รับอิทธิพลมาจากตะวันตก ที่ปรับเปลี่ยนรูปแบบไปจากกาแล และลวดลายฉลุที่พบทั้งหมดเป็นลายพันธุ์พฤกษาก้านขด สื่อถึงฐานะศักดินาของเจ้าเรือน นอกจากนี้การตกแต่งลวดลายในส่วนของช่องลมเป็นการประยุกต์การตกแต่งเลียนแบบห้ายนต์ของล้านนา

3. การบูรณาการลวดลายสู่การออกแบบเครื่องประดับ

3.1 เงื่อนไขการออกแบบ

ในการออกแบบผู้วิจัยได้ใช้ทฤษฎีการทับซ้อนในงานศิลปะ เป็นแนวทางในการออกแบบ ซึ่งมาจากการตีความหมาย ลวดลายเกิดจากการซ้อนทับกันของอิทธิพลที่หลากหลายมิติของการซ้อนทับทำให้เกิดความงามและความน่าสนใจ การออกแบบมุ่งเน้นการออกแบบในกลุ่มลูกค้าที่มีกำลังซื้อสูง เครื่องประดับจึงเป็นไปในลักษณะของเครื่องประดับ high end (ภาพ 6) โดยมองว่า ลวดลายที่นำมาออกแบบมีความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่แสดงถึง ฐานะ และศักดินาของผู้สวมใส่ โดยผู้วิจัยได้สร้างเงื่อนไข (Design Criteria) การออกแบบดังนี้

1. เครื่องประดับจะต้องแสดงเอกลักษณ์ของลวดลายฉลุ ในรูปแบบของการออกแบบลายใหม่ และจัดวางลายในรูปแบบของการทับซ้อน
2. เครื่องประดับจะต้องมีความเชื่อมโยงกับรูปแบบของการสร้างลายในลักษณะของลายพันธุ์พฤกษา อันประกอบไปด้วย ตัวออกลาย ลายก้าน ลายดอก ลายใบ

3. เครื่องประดับจะต้องเหมาะสมสำหรับกลุ่มตลาดที่มีกำลังซื้อสูง และ
ดูทันสมัย ขณะเดียวกันก็สามารถบอกเล่าเรื่องราวได้

จากการกำหนดแนวคิด และเงื่อนไขการออกแบบผู้วิจัยได้ทำการ
ออกแบบและผลิตเป็นต้นแบบเครื่องประดับ จำนวน 1 ชุด ประกอบด้วย
สร้อยคอ ต่างหู และเข็มกลัด

ภาพ 6

แผนภาพแรงบันดาลใจในการออกแบบเครื่องประดับ

3.2 กระบวนการออกแบบ

1. ผู้วิจัยได้นำวิธีการสร้างลวดลายที่วิเคราะห์ได้มาสร้างเป็นลวดลายให้กับตัวเรือนเครื่องประดับ โดยออกแบบลายให้อยู่ในรูปแบบของแผ่นฉลุโครงสร้างรูปทรงสามเหลี่ยมแบบเปิด ลักษณะของลายประกอบด้วย ตัวออกลาย ลายก้าน ลายดอก และลายใบ ซึ่งจัดองค์ประกอบแบบสมมาตร คล้ายกับเสาสาระไนปักผีเสื้อที่เป็นลายฉลุที่ประดับอยู่บนจุดสูงสุดของตัวบ้าน

2. ออกแบบชิ้นงานฉลุให้มีหลายขนาด เพื่อนำมาซ้อนทับกันมีลักษณะคล้ายดอกไม้ ซึ่งอ้างอิงมาจากความหมายแฝงของลวดลายพันธุ์พฤกษา ที่ใช้ดอกไม้ พืชพันธุ์ แสดงถึงความมั่นคง ร่ำรวย ความมีศักดิ์ศรีของเจ้าของ

3. สีทองและสีเงิน ถูกนำมาใช้เพื่อสร้างจุดเด่นให้แก่ชิ้นงาน และมีความหมายแฝงโดยสีทอง หมายถึง คุณค่า ราคามูลค่า ความเจริญรุ่งเรือง และพลังอำนาจของเพศชาย ส่วนสีเงิน หมายถึง ความมีเสน่ห์ ความทันสมัย ความสง่างาม พลังของผู้หญิง นอกจากนี้ยังมีการเลือกใช้บุษราคัม เป็นพลอยหลัก เนื่องจากบุษราคัมเป็นอัญมณีเสริมโชคลาภ เสริมบารมี วาสนา นำพาความโชคดี ความมั่งคั่งร่ำรวยมาสู่ผู้ครอบครอง เป็นอัญมณีที่ทรงอำนาจในการผูกมิตร ทำให้เกิดความซื่อสัตย์ต่อกันไม่มีวันโรยรา

4. เครื่องประดับที่ออกแบบประกอบด้วยชิ้นส่วนหลายชิ้นที่สามารถถอดทำความสะอาดและแก้ไขได้โดยง่าย ทำให้งานดูประณีต

ภาพ 7

แบบร่างและผลงานเครื่องประดับ

หมายเหตุ. (ภาพ ก) แบบร่างเครื่องประดับ (ภาพ ข) ชุดเครื่องประดับ (ภาพ ค) ลักษณะการซ้อนทับและการประกอบตัวเรือน (ภาพ ง) ชิ้นงานโลหะเงินฉลุลายสำหรับประกอบ

ภาพ 8

ค่าเฉลี่ยการประเมินความพึงพอใจต่อต้นแบบเครื่องประดับรายประเด็น

ค่าเฉลี่ยการประเมินความพึงพอใจต่อต้นแบบเครื่องประดับรายประเด็น

4. ผลการประเมินความพึงพอใจต่อเครื่องประดับต้นแบบ

ประเมินโดยผู้บริโภคเครื่องประดับ high end จำนวน 100 คน พบว่า เครื่องประดับมีผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ พึงพอใจมากที่สุด มีคะแนนเฉลี่ย 4.52 โดยแบ่งผลการประเมินในแต่ละประเด็นดังนี้ (ภาพ 8)

1. เครื่องประดับมีความเป็นเอกลักษณ์สะท้อนความงามของ ลวดลายทางสถาปัตยกรรม มีคะแนนเฉลี่ย 4.50 ผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์พึงพอใจมากที่สุด

2. เครื่องประดับมีความแปลกใหม่ และน่าสนใจ มีคะแนนเฉลี่ย 4.54 ผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์พึงพอใจมากที่สุด

3. เครื่องประดับมีความสวยงาม มีมูลค่า และคุณค่า มีคะแนนเฉลี่ย 4.56 ผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์พึงพอใจ มากที่สุด

4. เครื่องประดับสามารถสวมใส่ได้ง่าย และง่ายต่อการทำความสะอาดและเก็บรักษา มีคะแนนเฉลี่ย 4.46 ผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ พึงพอใจมาก

5. เครื่องประดับสามารถตอบสนองกลุ่มตลาดที่มีกำลังซื้อสูงได้ มีคะแนนเฉลี่ย 4.54 ผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ พึงพอใจมากที่สุด

สรุปและอภิปรายผล

ลวดลายตกแต่งสถาปัตยกรรมเรือนขนมปังขิงล้านนา เป็นลวดลายที่มีเอกลักษณ์ เป็นส่วนหนึ่งในองค์ประกอบ ทางสถาปัตยกรรมที่บ่งบอกถึงสภาพสังคม ฐานะทางเศรษฐกิจ และสัญลักษณ์ที่แสดงถึงอิทธิพลของต่างชาติที่เข้ามาในเวลานั้น ภัทรวดี ศิริวรรณ (2560) กล่าวว่า เรือนขนมปังขิงแสดงถึงพัฒนาการของประวัติศาสตร์ และแสดงถึงทักษะทางช่างพื้นถิ่น และการใช้วัสดุ เพื่อก่อสร้างอาคารให้มีแบบแผนอย่างตะวันตก ลวดลายแบบขนมปังขิงเป็นลวดลายที่มีลักษณะไม่ตรง ขมวด และคดโค้งไปมา หรือเป็นลายขนาดเล็ก และเป็นลวดลายสำหรับคนชั้นสูงระดับคหบดีขึ้นไป ลักษณะลวดลายเหมือนลวดลายดอกไม้พันธุ์พญาเสือ ลวดลายของผ้าลูกไม้ หรือลวดลายที่เกิดจากการถักโคเซ โดยลวดลายเป็นลายฉลุ ลักษณะของลวดลายที่ตกแต่งคันทวยประดับ ใช้ไม้ในการผลิตเป็นลายพันธุ์พญาเสือที่ได้รับอิทธิพลมาจากศิลปะล้านนาและศิลปะจีน โครงสร้างของลายประกอบไปด้วยตัวออกลาย ลายก้าน ลายดอก ลายใบ ฉลุออกมาในลักษณะลายเปิด และลายปิด ใช้ในการตกแต่งในส่วนต่าง ๆ ของตัวอาคาร เช่น ช่องลม หน้าจั่ว ราวระเบียง เพดาน ชายคา เป็นต้น โดยมีรูปแบบของลายทั้งแบบลายแนวตั้ง ลายแนวนอน และลายรัศมีเพื่อการประดับในพื้นที่ต่าง ๆ ตามเหมาะสม รูปแบบการจัดเรียงลายใช้หลักการซ้ำ หลักการซ้อนทับ และหลักเอกภาพ

การบูรณาการลวดลายไปสู่การออกแบบเครื่องประดับ ใช้ทฤษฎีการทับซ้อนในการออกแบบร่วมกับการกำหนดเงื่อนไขการออกแบบ นำไปสู่การร่างแบบและผลิตเป็นเครื่องประดับ ภายใต้ชื่อผลงาน Glory of Memories สำหรับกลุ่มผู้บริโภคเครื่องประดับ high end โดยใช้วัสดุหลักในการผลิตคือ โลหะเงิน และพลอยบุษราคัม และเพทาย ซึ่งผลการประเมินความพึงพอใจต่อต้นแบบเครื่องประดับในภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ พึงพอใจมากที่สุด โดยมีคะแนนผลการประเมินเฉลี่ย 4.52 ผลการวิจัยยืนยันชัดเจนว่าลวดลายประดับตกแต่งสถาปัตยกรรมเรือนขนมปังขิงล้านนาใช้สร้างสรรค์การออกแบบเครื่องประดับได้อย่างดี โดยก่อให้เกิดเครื่องประดับที่มีเอกลักษณ์ สะท้อนความงามของศิลปะและ

วัฒนธรรม ที่สามารถสร้างเรื่องราว มูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ได้อย่างมาก สอดคล้องกับ Hashim (2014) กล่าวว่า การนำลวดลายทางวัฒนธรรม มาออกแบบเป็นเครื่องประดับ เป็นจุดแข็งสำคัญในการสร้างจุดเด่น ให้กับเครื่องประดับ ที่นักออกแบบจะสามารถใช้เป็นแนวทางในการ ออกแบบได้อย่างยอดเยี่ยม เครื่องประดับจะมีเอกลักษณ์เฉพาะตน ที่ก่อให้เกิดคุณค่าและมูลค่า อีกทั้งยังเป็นส่วนในการส่งเสริมการใช้ ทุนทางวัฒนธรรมในการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศ

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยการออกแบบเครื่องประดับจากลวดลายตกแต่ง สถาปัตยกรรมเรือนขนมปังขิงล้านนาสามารถใช้เป็นแนวทางในการ พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์อื่น ๆ นอกเหนือจากเครื่องประดับได้ อีกทั้งรูปแบบกระบวนการในการวิจัยสามารถนำไปใช้ในการออกแบบ เครื่องประดับจากทุนทางวัฒนธรรมในลักษณะอื่น ๆ ที่ใกล้เคียงได้

กลุ่มผู้บริโภคมีความหลากหลาย และชื่นชอบในรูปแบบผลิตภัณฑ์ แตกต่างกัน การออกแบบควรพิจารณาถึงความต้องการทางการตลาด ควบคู่ไปกับการออกแบบ โดยเฉพาะในงานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตเชิง อุตสาหกรรมและการพาณิชย์

เอกสารอ้างอิง

- ภัทราวดี ศิริวรรณ. (2560). การศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนขนมปังขิงในประเทศไทย กรณีศึกษากรุงเทพฯ ปริมณฑล และจังหวัดแพร่. *วารสารวิชาการ มทร.สุวรรณภูมิ*, 5(21), 158-168. <https://li01.tci-thaijo.org/index.php/rmutsb-sci/article/view/105357/83668>
- วรรณรัตน์ อินทร์อ่ำ. (2536). *ศิลปะเครื่องประดับ*. โอเดียนสโตร์.
- ศรัณย์ ศรีธวัชพงศ์. (2017). รูปแบบสถาปัตยกรรมล้านนาขนมปังขิง กรณีศึกษา คุ่มวงศ์บุรี จังหวัดแพร่. *สารศาสตร์*, 2(2556), 208-218. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/sarasatr/article/download/121768/100809/356917>
- GIT Information Center. (2020). *งานออกแบบเครื่องประดับ มูลค่าเพิ่มที่สร้างจากแรงบันดาลใจ*. https://www.tpa.or.th/writer/read_this_book_topic.php?bookID=446
- Hashim, H. (2014). *Integration of Malay Motifs into Jewelry Design Toward Exclusive Products*. In Proceedings of the Colloquium on Administrative Science and Technology. (437–442). https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-981-4585-45-3_42